

Indflydelse. LO er svækket, men ikke slået

LO holder kongres i lyset af faldende medlemstal, men med fortsat udsigt til indflydelse

ANALYSE

Jesper Due & Jørgen Steen Madsen

Politiken 28. oktober 2011

Det ser umiddelbart dystert ud for LO, når medlemsforbundene samles til kongres i Aalborg søndag den 30. oktober. Medlemstallet fortsætter nedad, mens den gule fagbevægelse erobrer terræn. Repræsentativitet og legitimitet eroderes, og det svækkede økonomiske grundlag kan medvirke til at skabe en ond cirkel, der fører til fortsat medlemsfald.

Når stemningen alligevel må forventes at blive præget af lysere toner, skyldes det ikke kongressens underholdningsindsatser, men de faktiske muligheder for indflydelse på samfundsudviklingen, der tegner sig i de kommende år. Paradoksalt nok har den organisatoriske svækkelse i hvert fald indtil nu ikke afgørende ændret på hovedorganisationens mulighed for indflydelse. Både overenskomstmæssigt og politisk kan det forventes, at LO i den kommende tid vil spille en væsentlig rolle.

De kommende overenskomstforhandlinger i begyndelsen af 2012 vil vise, at LO fortsat vil have en koordinerende rolle – herunder ikke mindst i sikringen af en fælles løsning for alle gennem Forligsinstitutionens sammenkædningsbestræbelser.

På arbejdsgiversiden er der sket en samling omkring et fåtal af meget store sammenslutninger med DI i spidsen og herudover Dansk Erhverv og Dansk Byggeri, men selv om disse tre organisationer er uenige om meget og står i et skarpt konkurrenceforhold, så er de enige om, at overenskomstforhandlingerne

kun kan løses, hvis DA som hidtil fastholdes som det fælles koordinerende organ.

Det er ganske vist medlemsorganisationerne, der forhandler overenskomsterne, men det er nødvendigt at koordinere for at få alle i mål. DA har på arbejdsgiversiden fortsat denne afgørende rolle, og derfor er der også brug for LO til at agere i sammen med DA.

På det politiske område var der med S og SF's Fair Løsning lagt op til, at trepartsforhandlinger med arbejdsmarkedets parter skulle spille den helt afgørende rolle. Det var her, man skulle lægge grundlaget for en øget arbejdstid – formuleret med de berømte 12 minutter. Den opgave er faldet væk med regeringsgrundlaget, der bygger på, at den store besparelse i stedet sikres ved en de facto afskaffelse af efterlønnen. Alligevel er det stadig hensigten, at trepartsforhandlinger skal bidrage til realiseringen af regeringens økonomiske politik. Opgaven bliver at øge arbejdsudbuddet og dermed skabe økonomiske rammer for et uddannelsesmæssigt løft.

Det kan sat på spidsen ende med at blive en kompetencereform med øget efter- og videreuddannelse, der vil kunne matche den arbejdsmarkedspension, der blev et resultat af de hidtil mest omfattede trepartsforhandlinger med fælleserklæringen fra december 1987. Det kan også ende med en langt mere afgrænset aftale. På grund af det tidsmæssige pres er trepartsforhandlinger udskudt til efter afslutningen af OK 2012. Hvor meget, der kommer ud af den proces, er derfor foreløbig uvist.

En ting synes dog sikkert. Der er behov for, at de to bærende organisationer i den sammenhæng, LO og DA, løfter en del af ansvaret. Dermed er der også store muligheder for politisk indflydelse til LO, som vil kunne få en mere central placering end under 00'ernes VK-regeringer – om end der også i den periode var eksempler på aftaler mellem regeringen og parterne. Bl.a. på efteruddannelsesområdet.

I de nærmeste år synes der således ikke at være problemer for LO, når det gælder den overenskomstmæssige og politiske indflydelse. Men i et længere perspektiv tårner vanskelighederne sig op.

LO er en sammenslutning af forbund, så det er ikke LO, men forbundene der taber medlemmer. Som det fremgår af faktaboksen, har LO-forbundene siden toppunktet i midten af 1990'erne tabt næsten 300.000 kontingentbetalende medlemmer. Derved er LO's andel af samtlige fagforeningsmedlemmer faldet fra næsten to tredjedele til godt halvdelen.

I stedet er de to andre store hovedorganisationer, AC og FTF, vokset som en konsekvens af, at flere og flere lønmodtagere får mellemlang og lang videregående uddannelser og dermed hører hjemme i forbund under disse to sammenslutninger.

Fremgangen for forbundene under FTF og ikke mindst AC kan dog ikke opveje LO-forbundenes tab. Mange lønmodtagere holder sig i modsætning til tidligere helt uden for faglige organisationer og en stadigt stigende andel har tilsluttet sig de gule organisationer, som Kristelig Fagforening og Det Faglige

Hus, dvs. organisationer som står i et umiddelbart konkurrenceforhold med især LO-forbund, og som fremstår som et ideologisk alternativ. Som det fremgår af faktaboksen, udgør de gule organisationer nu 10 pct. af det samlede antal fagforeningsmedlemmer og har dermed udviklet sig fra at være et ubetydeligt marginalt problem til at være en væsentlig udfordring for den traditionelle fagbevægelse.

De gule organisationers vækst og LO-forbundenes tilbagegang har haft en accelererende tendens i de senere år. Hvis udviklingen fortsætter – selv i aftagende takt – vil det på længere sigt blive et problem for LO-fagbevægelsen. Organisationernes repræsentativt og dermed deres legitimitet som overenskomstparter kan blive truet af, at en stadigt stigende andel ikke er medlemmer af disse organisationer.

Det vil ikke alene kunne mindske arbejdsgivernes interesse i at fastholde overenskomstsyste­met. Samtidig vil det styrke kravet om politiske løsninger. Som det fremgår af faktaboksen, er andelen af lønmodtagere, der er medlemmer af faglige organisationer, faldet betragteligt fra 1995 til 2011 – især hvis der ses bort fra de gule organisationer. Flere og flere står dermed udenfor de organisationer, som forhandler indholdet i overenskomsterne. Det har bidraget til en vigende overenskomstdækning, som kan øge politikernes lyst til at lovgive for at varetage disse outsidersgruppers interesser. Den langsigtede effekt kan blive en svækkelse af arbejdsmarkedsparternes selvregulering og dermed en omdannelse af danske aftalemodel, som vi har kendt den gennem mere end et århundrede.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Analysen bygger på forfatter­ernes notat ”LO og fremtiden for den danske model. En vurdering af udfordringer og omverdensbetingelser for LO’s udvikling”, der indgår som baggrundsmateriale til kongressens diskussion om LO’s fremtid. Notatet kan downloades fra både FAOS’ og LO’s hjemmeside.

Faktaboks 1 Medlemstal og andel af fagforeningsmedlemmer 1995-2011

	1.1.1995	1.1.2000	1.1.2005	1.11.2011
LO	1.208.000 65%	1.167.000 62%	1.142.000 60%	917.000 52%
De gule organisationer	53.000 3%	68.000 4%	94.000 5%	175.000 10%
Fagforeningsmedlemmer i alt	1.862.000	1.870.000	1.893.000	1.778.000
Organisationsgrad	73%	72%	72%	67%
Organiseringsgrad ekskl. gule	71%	69%	68%	60%

Kilder: Danmarks Statistik, oplysninger fra LO samt egne beregninger.